

Page: 1

Reach: 0

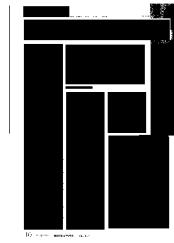
Country: SERBIA

Size: 1871 cm²

1 / 5

**Porodica danas
Mama,
tata i ja**

Page: 1

Reach: 0

Country: SERBIA

Size: 1871 cm²

2 / 5

Tema broja

Mama, tata i ja

Slika 1: Svadba, svadba, vesela, često vrlo velika, dovoljna da pokrije trošak i obezbedi novac za srećniji početak života udvoje. Ona u proseku ima 29-30 godina, on nekoliko više.

Slika 2: Srećni tata u dronjcima sa društvom proslavlja rođenje prvog, često i jedinog deteta. Mamuran posle tri dana izvodi iz porodišta ženu i dete. Doduše, sve češće to čine njeni mama i tata pošto je sve više vanbračne dece.

Slika 3: Mama, tata i dečica, obavezno stariji dečak i mlađa devojčica, a može i dečkić pride. To je slika srećne porodice na svim meridianima, pa ni Srbija nije izuzetak. Mladi, lepi nasmejani. Brižni i bezbržni istovremeno.

Slika 4: Žena u modricama, deca uplašenih očiju, traju se na svaki zvuk i oštiri ton, roditelji roditelja odsutni duhom, pomalo posramljeni, rede zluradi.

Slika 5: Kućica u cveću, pas na lancu, usamljena baka na klupici. Obično nema deke, a ako ga ima kašljuca, dok okolo besciljno hoda. Može to isto u stanu, klupica je na terasi, deka između četiri zida ili u parku.

Slika 6: Sudnica, dvoje na pragu sredovečnosti streljaju se očima, naglas nabrajaju nepodopštine onog drugog. Izlaze razvedeni.

Ima još slika koje opisuju jednu reč – porodica. Doduše, današnja porodica se teško ulklapa u onu idiličnu sliku 3, smanjila se i sve kraće traje kao zajednica.

STATISTIKA: Iako smo daleko odmakli u tranziciji od višegeneracijske seoske ili varoške porodice ka mnogo manjoj, tipična predstava o porodici je i dalje ona koja prikazuje tri generacije u jednom stanu – mama, tata, baka i deca koja se češće glože nego smeju.

Popis, međutim, pokazuje da je ta

Tri generacije u istom stanu, mama, tata, baka i dete koji se glože, to je tipična predstava porodice danas u Srbiji. Popis, međutim, kaže da je to varka, jer je sve više samica, samaca, samaca udvoje, a prosečna porodica ima jedva tri člana

Piše: Jelka Jovanović

uvrežena slika obična varka, jer je sve više samica i samaca, ali i samaca udvoje. Neumoljivi popisni podaci iz 2011. kažu da prosečna porodica u Srbiji ima jedva tri člana: u 2,487.886 domaćinstava živi 2,125.772 porodica, pa prosečno domaćinstvo broji 2,9 članova, a porodica tek nešto malo više.

U studiji "Stanovništvo i domaćinstva prema Popisu 2011", koja će u septembru izaći u izdanju Republičkog **zavoda za statistiku**, a sačinio ju je šestočlani stručni tim Demografskog instituta Srbije, takšatino se navodi da je od 2002. do 2011. ukupan broj porodica smanjen za - 89.500. Ova podatak demografi kombinuju sa tendencijom rasta samačkih domaćinstava. I naravno, padom nataliteta, rastom mortaliteta i stalnim unutrašnjim i spoljašnjim migracijama. Ukrštenim dejstvom ovih faktora, Srbija svake godine gubi jedno naselje od 35.000 stanovnika. Smanjuje se i broj domaćinstava i broj porodica.

"Broj porodica i domaćinstava nije isti, jer po definiciji koja se koristi kod nas domaćinstvo može da sadrži više od jedne porodice, što je nekad bilo tipično za seoske sredine, ali je ta pojava sve reda usled modernizacije koja sa sobom nosi odvajanje porodica", kaže za Novi magazin demograf Vladimir Nikitović, koji je i urednik Studije u koju je Novi magazin ekskluzivno imao uvid.

Nikitović ukazuje i na podatak

koji će zbuniti većinu: „Prema poslednjem popisu najviše je dvočlanih domaćinstava, ali su jednočlana odmah za njima“. Popisna statistika beleži 22,3 odsto jednočlanih domaćinstava, dvočlanih 25,6 odsto, što znači da bezmalo polovinu domaćinstava u Srbiji čine samac ili samica, ili samci udvoje. Preračunato, pola miliona ljudi živi samo, a nešto više od milion u paru, pri čemu par nisu nužno muž i žena,

Prihodi kao kletva

Za priču o porodici i kvalitetu života vrlo je ilustrativan zaključak Studije o popisu: „Ako se povežu prihodi domaćinstava sa brojem članova domaćinstava, može se malo jasnije sagledati i objasniti izvor sredstava za život. Kod 59,2 odsto samačkih domaćinstava penzija je osnovni izvor sredstava za život, što dodatno govori da su u pitanju staračka domaćinstva. Takođe, zapaža se da su samačka domaćinstva i egzistencijalno najugroženija jer je među njima najveći procenat domaćinstava gde lice živi bez ikakvih sredstava za život (čak 7,1 odsto od ukupnog broja samačkih). Inače, zapaža se da je veličina domaćinstva važna za ostvarenje bar nekog od vidova prihoda. Procenti domaćinstava bez prihoda su manji ukoliko je broj članova domaćinstva veći. Tako npr. kod šestočlanih domaćinstava svega 0,4% domaćinstava živi bez sredstava za život. Budući da su to verovatno domaćinstva koja u svom sastavu imaju i mlade i starije članove, oni su u mogućnosti da svoje prihode ostvaruju po različitim osnovama. To potvrđuje i podatak da šestočlana domaćinstva (kojih je u Republici Srbiji 6,7 odsto u ukupnom broju) u 76,3 odsto slučajeva ostvaruju mešovite prihode. Ipak, mogućnost ostvarivanja prihoda po više različitih osnova ne garantuje viši standard.“

Page: 1

Reach: 0

Country: SERBIA

Size: 1871 cm²

3 / 5

već mogu biti majka i čerka u podmaklim godinama ili neka druga kombinacija.

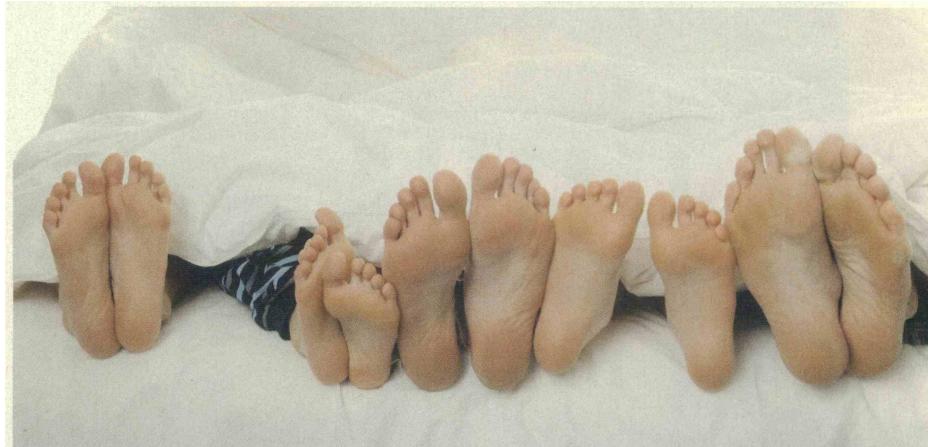
Narednih desetak odsto domaćinstava čini troje ili četvoro, tek 7,9 odsto petoro, a 6,7 odsto više. Slična je i porodična statistika, pošto se sve češće domaćinstva svode na porodična. Takođe, vanbračne zajednice su sve učestalije, kao i porodice u kojoj jedan roditelj vodi brigu o deci; četiri puta češće majke nego očevi, mada ni oni nisu zanemarljivi.

U KRIZI: Poražavajuća statistika je, međutim, samo fizički prikaz socijalnog stanja, dugotrajnog procesa promene same porodice koji teče uporedo sa modernizacijom društva, ali i turbulencijama koje je vraćaju natrag u okrilje tradicije. Nagli povratak veri devedesetih u izvesnoj meri je uticao i na ponovno prihvatanje vrednosti ranijeg života, među kojima je i brak po

svaku cenu. Sociolozi odavno upozoravaju da je porodica nekako zastala na putu od tradicionalne, prepoznatljive kao porodična zadruga, do moderne, savremene – koju čine dve generacije. Nedavno preminula Andelka Milić, sociolog, potencirala je dva pitanja koja su još bez odgovora: zašto nije okon-

čan proces preobražaja porodice iz zadruge u modernu iako teče gotovo dva veka i kako se u procesu evolucije ovog fenomena izgubila njegova egalitarno-demokratska forma i u porodičnom životu prevladao autoritarni patrijarhat?

Na svojevrsnu dihotomiju ukazuje i foto-robot prosečne porodi-

Tema broja ▶ Porodica danas

ce, koji ne nalikuje onima sa reklame pošto se čak i liberalni mladići i devojke lako pretvaraju u tipične mame i tate; one brinu o porodici dok oni zarađuju. Obrazac se ponavlja i kada one rade. Sledstveno nasleđenim ulogama, oni brzo postaju glave porodice, one stubovi kuće.

Doda li se tome tradicionalna nespremnost očeva i majki u Srbiji da decu podižu bez staklenog zvona – što je verno prikazao Slobodan Selenić u „Očevima i ocima“ na davnajnjem iskustvu građanskih porodica između dva svetska rata – dobijaju se svi elementi koji danas sve više nagrizaju porodicu i ne dozvoljavaju joj da zaista postane moderna. Dvostruki aršini

potom vode u stvarnu krizu, koja sve češće nalazi rešenje u razvodu braka, koji ionako malu porodicu razbija na manje – nove jednočlane i dvočlane, pošto sve češće parovi

imaju samo jedno dete.

No, bila tradicionalna ili moderna, porodica je nezaobilazna u životu svakog čoveka, ona ga pre-sudno oblikuje i priprema za život, jednoglasni su psiholozi.

„Porodica je svakako važna za stabilnost i razvoj pojedinca jer zadovoljava naše osnovne potrebe, od onih egzistencijalnih do potrebe za pripadanjem, ljubavlju, sigurnošću. A sa druge strane prenosi znanja, veštine i vrednosti važne za snalaženje pojedinca u društvu, kao i za funkcionisanje samog društva. Međutim, tu stabilnost pruža samo porodica koja je i sama stabilna i funkcionalna“, kaže za Novi magazin Tamara Džamonja Ignjatović, profesorka Psihologije sa psihologijom ličnosti na fakultetu političkih nauka u Beogradu.

Prema njenim rečima danas je sve više porodica koje se dezintegriraju zbog različitih razloga – društvenih i ekonomskih, savremenog i često stresnog načina života, rasprstanosti između različitih uloga i obaveza, različitih stavova, nezadovoljenih ličnih potreba...

„Takva porodica ne vrši svoju osnovnu ulogu i, ako nema emocijalne i druge kapacitete da prevaziđe krizu, razvod je bolje rešenje za sve, pa i za decu. Zato se i kaže da je dobar razvod bolji nego loš brak – naravno, pod uslovom da je zaista kvalitetan sporazum roditelja za nastavak zajedničke brige o deci“, kaže profesorka Džamonja Ignjatović, otvarajući novu temu, jednu od rak-rana savremene Srbije – razvode.

Statistika kaže da se potraga za srećom udvoje, troje, petoro prošle godine povećala, pa je broj venčanih u Srbiji porastao za četiri odsto. Istovremeno je pojačava i beg od promašene sudsbine, pa je razvedenih za 11 odsto više. Brak onih koji se odluče na razvod traje prosečno 13,5 godina; kad se razvodi žena u proseku ima 39 godina, muškarac 43, a više od polovine imaju dete ili decu. Istraživači kao najčešće razloge za razvod navode nasilje u porodici, tešku materijalnu situaciju, ali i slabljenje same institucije braka.

Priča o razvodima sama po sebi je atraktivna, ali njena dublja di-

Radanja i umiranja

Za prostu obnovu stanovništva žena treba da rodi 2,14 dece – u Srbiji na jednu ženu dolazi 1,36 dece. Pri tom, svaka sedma žena uopšte ne rada iz raznih razloga, među kojima je sve češća dobrovoljna odluka da se život posveti karjeri i samoći. Ali, nije samo kontinuirani pad nataliteta kriv za dramatično smanjenje broja stanovnika, tu je i visoka stopa mortaliteta – sa 14,2 umrlih na 1.000 stanovnika Srbija je među „vodećim“ evropskim zemljama. Glavni uzrok tolike smrtnosti je nepovoljna starosna struktura – u Srbiji danas živi 1.250.000 starijih od 65 godina i samo 1.025.000 osoba mlađih od 25 godina.

Page: 1

Reach: 0

Country: SERBIA

Size: 1871 cm²

5 / 5

menzija daleko je od te pojavnje atraktivnosti pošto je brak temelj porodice, mini zajednica koja pre sudno utiče na mikrookruženje. Prevedeno – što više razvoda, posebno onih loših, to više oštećenih porodica i pojedinaca.

I prema stranim izvorima razvod je u ekspanziji, ali zavisno od tipa društva i materijalnog statusa i zajednice i pojedinaca, razlozi životnog razlaza su različiti. Analiza advokatske kancelarije Slater & Gordon, zasnovana na hiljadu razvoda, ukazuje da razvod nije odluka koja se donosi preko noći, to je dug proces pošto prosečna osoba provede 24 meseca i 12 dana misleći o razlazu pre nego što odluči. Tri četvrтиne tog vremena prođe u trudu partnera da se brak očuva. Polovina se razvede i ostane u prijateljskim odnosima, ali čak 31 odsto ne održava nikakav kontakt posle razvoda. Na njihovoj listi razloga za razvod vode neverstvo, nesreća i svada, a oni naši razlozi nasilje i novac na dnu su kolone od deset razloga.

TERAPIJA: Psihoterapeut Zoran Milivojević deli mišljenje da je porodica definitivno u krizi, uzroka za to ima više, a vodeći na listi su izneverena očekivanja.

„Mladi ljudi imaju romantičnu predstavu o tome kako brak treba da izgleda po ugledu na sliku koju prezentuju mediji. To traje više od dva veka, od romana u XVIII i XIX veku, do modernih filmova i televizijskih novela“, kaže Milivojević.

U potrazi za savršenom srećom, s jedne strane, ali i udobnim životom produžene mladosti, sa druge, mladići i devojke sve kasnije počinju zajednički život. Kod žena su dva razloga preovladajuća – potra-

Socijalistički pelcer

Studija Instituta za sociološka istraživanja beogradskog Filozofskog fakulteta uradena pre dve godine i predstavljena i u knjizi „Mladi – naša sadašnjost“ pokazala je da se i u novim kapitalističkim uslovima obnavlja model uvrežen u socijalističkom dobu. Prvi zaključak je da mladi uzrasta od 19 do 35 godina i dalje u zrelost ulaze po očekivanjima iz predašnjeg socijalističkog života, iako dobar deo njih nije bio ni rođen u vreme Jugoslavije i Tita. Prema objašnjenju sociologa Smiljke Tomović, vode istraživanja, to znači: uči, završi fakultet, zaposli se, stupi u brak... Ali, zaključak je da tako nešto više nije moguće. Slično mladima na Zapadu, i u Srbiji se mora uporedno učiti i raditi ne bi li se isplatili troškove sve skupljih studija i rasteretio kućni budžet. Drugi veliki problem je stanovanje – mladi nemaju novca da se osamostale pa sve teže napuštaju roditeljski dom.

ga za idealnim s kojim treba roditi decu i želja za karijerom. Kod mlađića, pak, preovladava želja da se život što bolje proživi pre obaveza.

„Neretko u tome imaju podršku svojih roditelja. Nezadovoljne sopstvenim brakom, majke koje ne žele da se razvedu kao opravdanje navode to što imaju decu, pa i ljude sa 20 godina tretiraju kao male, obasipaju ih nepotrebnom pažnjom i brigom, ne dozvoljavaju im da odrastu. Takvi roditelji se kasnije mešaju i u brak svoje dece“, objašnjava Milivojević.

Psihoterapeuti u svojoj praksi nagriženu porodicu leče na dva načina – kroz partnersku i porodičnu terapiju. U prvom slučaju par želi da prevaziđe krizu, a u drugom slučaju u središtu su deca koja trpe zbog poremećenih odnosa i neadekvatnog vaspitavanja. U porodičnu terapiju mogu biti uključeni i bake i deke, ako deca previše vremena provode s njima, u popustljivom okruženju suprotnom roditeljskom. Ipak, psihoterapija je stvar dobrovoljnosti, lični napor da se brak i porodica sačuvaju; za jačanje porodice ili bar njene uloge na ličnom i socijalnom planu potrebno je više od ličnog npora. Ali, društvo u tranziciji na svim poljima nije najbolje okruženje za to. ☐